Rok VI Wilno, dn. 10 stycznia 1932 r. Nr. 1

WIADOMOŚCI ARCHIDIECEZJALNE

WILEŃSKIE

PRENUMERATA:	DWUTYGODNIK KAPŁAŃSKI	OGŁOSZENIA:
Rocznie 15 zł.	REDAKCJA I ADMINISTRACJA:	1/1 strona 48 zł.
Półrocznie 8 zł.	Wilno, zaułek Bernardyński 6 m. 1	1/2 strony 24 zł.
Nr. pojed. 80 gr.	Konto P. K. O. № 80.838 lub № 81.418 Chrześcijański	1/4 strony 12 zł.
	Bank Spółdzielczy na Antokolu w Wilnie.	1/8 strony 8 zł.

Agnoscite quod agitis: imitamini quod tractatis. *Pont. Rom.*

DZIAŁ URZĘDOWY.

ZARZĄDZENIA STOLICY APOSTOLSKIEJ.

Przepisy, dotyczące procesu o uznanie nieważności święceń kapłańskich lub przyjętych przez nie obowiązków.

Św. Kogr. Sakram. dekretem z dn. 9 czerwca 1931 roku podała przepisy, dotyczące procesu o uznanie nieważności święceń kapłańskich jak również nałożonych przez nie obowiązków. Przepisy te zawierają 16 rozdziałów, w których podane są zasadnicze wskazówki do prowadzenia tego rodzaju procesów — od trybunału właściwego, którym jest Św. Kongregacja przepisów Sakramentalnych (Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum), aż do przepisów proceduralnych włącznie. Poza dekretem podane są formularze potrzebnych w tym procesie dokumentów i pism.

W myśl dekretu powyższego i przepisów całą instrukcję procesu prowadzą właściwi Ordynarjusze z polecenia Stolicy Apostolskiej, do której wnosi się odnośne podanie.

(*Acta Ap. Sedis,* t. 23, str. 457).

Encyklika Ojca św. Piusa XI w sprawie 1500-lecia powszechnego Soboru Efeskiego.

W dniu 25 grudnia 1931 roku Ojciec św. ogłosił Encyklikę, zaczynającą się od słów „Lux veritatis", w sprawie 1500-lecia powszechnego Soboru w Efezie. Encyklika składa się z wstępu i trzech części.

We wstępie, wychodząc ze słów Chrystusa Pana: „Oto ja jestem z wami... aż do skończenia wieków" (Mat. 28. 20), Ojciec św. wykazuje, jak Boski Zbawca opiekował się ustawicznie Koś-

ciołem swoim, z czego należy wnosić, że i nadal będzie się nim opiekował, i wskutek tego Kościół przez wszystkie wieki nieomylnie nauczał prawdy, zawartej w Ewangelji, i bronił czystości nauki Chrystusowej, czego dowodem jest i Sobór w Efezie.

W pierwszej części Encykliki, opierając się na dokumentach historycznych, Ojciec św. wykazuje, jak na Soborze Efeskim z powodu potępienia herezji Nestorjusza zajaśniał w całej pełni prymat papieski, nietylko w słowach Ojców Soboru, lecz w ich ustosunkowaniu się do Stolicy Apostolskiej i ówczesnego papieża Celestyna.

W drugiej części Ojciec św. podaje naukę Soboru Efeskiego o boskiej i ludzkiej naturze w osobie Jezusa Chrystusa, która to nauka jest prawowierną nauką prawdziwego Kościoła Chrystusowego. Korzystając z tego, Ojciec święty wzywa wszystkich, którzy noszą miano chrześcijan, ale nie są w jedności z Kościołem katolickim, aby do tej jedności powrócili jak najrychlej.

W trzeciej wreszcie części Encykliki Ojciec św. podaje naukę Soboru, jako naukę prawowierną, o Boskiem Macierzyństwie Najśw. Maryi Panny i wzywa chrześcijańskie narody wschodnie, wśród których znaną jest cześć Najśw. Maryi Panny, aby zaniechawszy błędów, połączyli się z Kościołem katolickim i wspólnie czcili Maryę Matkę Bożą.

W końcu Encykliki Ojciec św. zapowiada ogłoszenie specjalnego Oficjum i Mszy św. o Boskiem Macierzyństwie Najśw. Maryi Panny, gdy św. Kongr. Obrzędowa je opracuje.

(Acta Ap. Sedis, t. 23, str. 493—517).

ZARZĄDZENIA ORDYNARJATU ARCYBISKUPIEGO.

List Pasterski JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity w sprawie „Dnia Liturgicznego" i „Dnia Śpiewu Religijnego".

ROMUALD JAŁBRZYKOWSKI
Z Bożej i Stolicy Apostolskiej łaski
Arcybiskup-Metropolita Wileński S. T. M.

Wielebnemu Duchowieństwu i Ukochanym w Chrystusie Diecezjanom

Pozdrowienie w Panu.

Wielkie i prawdziwie doniosłe znaczenie w rozwoju życia religijnego wśród wiernych ma czynne ich uczęstnictwo w najświętszych tajemnicach oraz w publicznych i uroczystych modłach Kościoła, w nabożeństwie kościelnem, czyli liturgji. Liturgja św. jest jakby manną duchowną: przedziwnie dostosowuje się do potrzeb indywidualnych każdej duszy, jest zdrowym i obfitym

pokarmem wielce pożytecznym do rozwoju życia duchowego, jest zadatkiem, zapowiadającym nam życie nadprzyrodzone w całej jego pełni.

Osią i ośrodkiem liturgji naszej świętej jest sam Jezus Chrystus, który zapewnia nas: *„Powiadam wam, iż gdyby się z was dwóch zezwoliło* (to jest porozumiało) *na ziemi o wszelką rzecz, o którąby prosili, stanie się im od Ojca mego, który jest w niebiesiech. Albowiem gdzie są dwaj albo trzej zgromadzeni w imię moje, tamem jest w pośrodku ich“* (Mat. 18. 19-20).

Liturgja św. odbywa się w imieniu całego Kościoła św., w imieniu zgromadzenia wszystkich wiernych i tak jest wspólnem dziełem całego Kościoła św., że tajemnica tej wspólnoty jest w nim nieustannie obecna przez niezniszczalną moc „świętych obcowania“. Oficium i Msza św., najważniejsze części liturgji, nie mogą być odprawiane bez duchowego udziału całego Kościoła, mówi św. Piotr Damjan. (Por. Chautard, *Życie wewnętrzne*, str. 241).

Każdy z św. obrządków liturgicznych można porównać do kosztownego kamienia, który przedziwnym swym blaskiem odkrywa coraz to inne nowe promienie miłości Tego, który jest naszym Królem i Panem, Nauczycielem, Lekarzem i Przyjacielem a razem światłem i pociechą, drogą, prawdą i żywotem. Liturgja przenika całą istotę chrześcijanina. Przez całokształt ceremonij św. — przyklęknięcia, pochylenia głowy, wznoszenia rąk, śpiew — działając na wzrok, słuch, uczucia, wyobraźnię, rozum i serce, zwraca się niejako liturgja wprost do władz zmysłowych w celu zupełnego zawładnięcia duszami swych wiernych, aby ich woli okazać prawdziwe dobro i poprowadzić ich łatwiej i pewniej do Boga.

Udział w liturgji, czyli życie liturgiczne, jest doskonałą szkołą pamięci na obecność Pana Boga, najskuteczniej wyjednywa nam od Stwórcy łaski potrzebne, ułatwia zdobycie cnót chrześcijańskich, dopomaga nam do upodobnienia życia naszego wewnętrznego do życia Chrystusa Pana, przygotowuje nas do życia niebiańskiego.

Obecnie dość często dają się słyszeć narzekania na zanikanie życia religijnego w społeczeństwie współczesnem. Zdaniem Godfryda Kurth'a, belgijczyka, jedną z ważniejszych przyczyn, jeżeli nie najważniejszą, nieuświadomienia religijnego, a co zatem idzie i zaniedbania się moralnego, jest nieznajomość liturgji. (Por. Gueranger, *Rok liturg.* t. I). Dziwnie się odbija od czasów dzisiejszych życie chrześcijan pierwszych wieków Kościoła św.! Podziwiamy ich bogobojność, miłość wzajemną, męstwo i wytrwałość w cnocie. Pamietajmy, że owi chrześcijanie czerpali

swą moc duchową w liturgji św., starali się wszyscy uczęstniczyć w nabożeństwie kościelnem możliwie codzień, a w ten sposób przejmowali się duchem liturgji św., i to oddziaływało na ich życie wewnętrzne, duchowe.

Ten też środek zbawienny na potrzeby duchowe naszych czasów zalecony jest przez Papieża Piusa X w Orędziu „O muzyce świętej", z dnia 23.XI.1903 r.: „Aby prawdziwy duch chrześcijański nanowo pod każdym względem zakwitnął i zachował się u wszystkich wiernych, głównie się trzeba starać o świętość i powagę świątyni, w której wierni na to właśnie się zbierają, by ducha tego zaczerpnąć z jego pierwszego i niezbędnego źródła, jakiem jest czynne uczęstnictwo w najświętszych tajemnicach tudzież w publicznej uroczystej modlitwie Kościoła... Przedewszystkiem nad tem trzeba pracować, by śpiew gregorjański stał się znowu własnością ludu, ażeby wierni, jak dawniej tak i teraz brali czynniejszy udział w śpiewie Jutrzni i Nieszporów". To samo wyraża obecny Ojciec św., Papież Pius XI, w Konstytucji z 20 grudnia 1928 r. „Divini cultus": „Świętą zaiste rzeczą jest liturgja; przy jej pomocy wznosimy się do Boga, z nim się łączymy, przez nią wyznajemy wiarę naszą i zaciągamy względem Boga dług wdzięczności za otrzymane łaski i pomoce, których stale potrzebujemy. Jest tu ścisła pewna łącznia pomiędzy dogmatami wiary i liturgją, a także pomiędzy publicznem nabożeństwem i uświęceniem wiernych". Zachęca dalej Ojciec św. w temże orędziu wszystkich wiernych do częstego uczęstnictwa w życiu liturgicznem, w śpiewie kościelnym, a duchowieństwu zaleca (n.X), aby nauczało wiernych o zasadach życia liturgicznego, oraz muzyki i śpiewu kościelnego, jako nieodłącznych od nauki chrześcijańskiej.

Ukochani Diecezjanie, wśród Was jestem szósty rok. W bieżącym roku po raz wtóry zakończę, przy pomocy łaski Bożej, wizytację wszystkich kościołów w archidiecezji naszej. Ze swego skromnego doświadczenia śmiało to stwierdzić i zaznaczyć mogę, że w tych parafjach najwyżej stoi wśród ludu poziom religijny i moralny, najlepiej postawione organizacje akcji katolickiej, gdzie najwięcej rozwinięte życie liturgiczne, gdzie wszyscy parafjanie uczęstniczą w całem nabożeństwie kościelnem i w śpiewie religijnem.

Ukochani moi, idźmy za wskazaniami Kościoła św. Postarajmy się pogłębić w sobie życie liturgiczne, stale i chętnie bywajmy czynnymi uczęstnikami w całem nabożeństwie kościelnem, w miarę sił i możności bierzmy też udział we wszystkich śpiewach religijnych, jakie się wykonywują w naszych kościołach.

Dla ułatwienia osiągnięcia tego celu odbędzie się w jedną z niedziel, w drugiej połowie maja lub w czerwcu rb., we wszystkich kościołach parafjalnych i zakonnych w całej archidiecezji naszej „Dzień Liturgiczny“, czyli całkowicie życiu liturgicznemu poświęcony, a w jedną z niedziel w drugiej połowie sierpnia lub we wrześniu „Dzień Śpiewu Religijnego“ według instrukcyj, które tu załączamy.

Celem „Dnia Liturgicznego” jest pokazanie wiernym publicznego nabożeństwa kościelnego w całej okazałości, na jaką można się zdobyć w miejscowych warunkach, oraz nauczenie wiernych czynnego uczęstnictwa i skutecznego korzystania z tej modlitwy.

Celem „Dnia Śpiewu Religijnego“ jest zainteresowanie ogółu wiernych pieśniami kościelnemi oraz zachęcenie ich do udziału w śpiewach kościelnych a przez nie w życiu liturgicznem.

Oba więc te „Dnie“ dążą do jednego celu — ożywienia w wiernych życia religijnego, mają też wzajemnie się uzupełniać. Osiągnięcie tego celu najbardziej zależy od gruntownego przygotowania wiernych do tej sprawy i dokładnego tych „Dni” przeprowadzenia.

Dlatego Wielebni Księża Proboszczowie i Wielebni Rektorzy kościołów klasztornych już od niedzieli mięsopustnej, czyli sześćdziesiątnicy, to jest od 31 bm., rozpoczną to przygotowanie wiernych przez głoszenie co niedziela i święto nauk o najważniejszych tematach z życia liturgicznego i nabożeństwa kościelnego, jak Jutrznia, Msza św., Nieszpory, zwracać będą uwagę wiernych na znaczenie obrzędów, oraz na treść odpowiednich tekstów liturgicznych i modłów.

Należy też zawczasu z pośród parafjalnych organizacyj religijnych wybrać znaczny zastęp więcej uzdolnionych osób i w szczególniejszy sposób je przygotować, aby mogły być przewodnikami w życiu liturgicznem dla ogółu swych współparafjan. Należy też zawczasu się zaopatrzyć w niezbędną ilość odpowiednich druków liturgicznych, jak Nieszpory, Jutrznie, Msza św.

„Dzień Liturgiczny“ ma być wypełniony przez całokształt niedzielnego nabożeństwa kościelnego: Jutrznia, Msza św. jedna czytana z odpowiedniem poglądowem wyjaśnieniem i druga Msza św. z odpowiednią przez wiernych recytacją, wreszcie Suma oraz Nieszpory. Przed każdą z tych czynności liturgicznych ma być wygłoszona stosowna krótka a treściwa nauka. Gromadny udział wiernych, uprzednio przygotowanych przez spowiedź św., w przystępowaniu do N. Sakramentu, będzie wyraźnem stwierdzeniem uczęstnictwa w życiu liturgicznem.

Tak samo należy się dobrze przygotować do „Dnia Śpiewu Religijnego“. Zajmą się tem niezwłocznie pp. Organiści, aby zachęcić i pociągnąć wszystkich wiernych obecnych w kościele na nabożeństwie do uczęstnictwa w śpiewie kościelnym.

W celu ujednostajnienia programu „Dnia Śpiewu Religijnego“ i samego śpiewu, odbędą się dla wszystkich bez żadnego wyjątku pp. Organistów kursy przeszkolenia, a mianowicie:

1. W Wilnie 16, 17, 18 i 19 lutego rb. dla dekanatów: wileńskiego, trockiego, kalwaryjskiego, turgielskiego, worniańskiego, wiszniewskiego, wilejskiego, oszmiańskiego, bieniakońskiego, raduńskiego, lidzkiego, wasiliskiego i zdzięciolskiego.
2. W Święcianach 23, 24, 25 i 26 lutego rb. dla dekanatów: brasławskiego, głębockiego, miorskiego, nadwilejskiego, święciańskiego i świrskiego.
3. W Białymstoku 1, 2, 3 i 4 marca rb. dla dekanatów: białostockiego, knyszyńskiego, wołkowyskiego i słonimskiego.
4. W Grodnie 8, 9, 10 i 11 marca rb. dla dekanatów: brzostowickiego, dąbrowskiego, grodzieńskiego, łunneńskiego i sokólskiego.

O ileby komu z pp. Organistów było wygodniej uczęstniczyć w innym kursie, niż wyżej wskazane, może to uczynić, ale po uprzedniem zawiadomieniu o tem Sekcji Liturgicznej przy Kurji Metropolitalnej w Wilnie (ul. Zamkowa 6).

Uwieńczeniem „Dnia Liturgicznego“ i „Dnia Śpiewu Religijnego” będzie „Akademja“ — przemówienia, deklamacje, śpiewy oraz praktyczne rezolucje i wnioski, jak to wskazano w załączonych specjalnych instrukcjach.

Wszystko powinno się odbyć poważnie, w odpowiednim świętym nastroju.

Mam w Bogu mocną nadzieję, że powyższe moje słowa znajdą szczery oddźwięk nie tylko wśród Wielebnego Duchowieństwa archidiecezji wileńskiej, zawsze szczerze gorliwego w szerzeniu czci Boga Wszechmocnego, ale będą też chętnie przyjęte przez ogół ukochanych w Chrystusie Archidiecezjan wileńskich.

Większa chwała Boża, pokój i łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa będą naszą nagrodą obficie wielką.

Powyższe pismo raczą Wielebni Księża Proboszczowie i Rektorzy kościołów odczytać wiernym w niedzielę starozapustną, dnia 24 bm.

Wilno, dnia 6-go stycznia 1932 r.

(—) *Romuald*
Arcybiskup Wileński.

Instrukcja w sprawie „Dnia Liturgicznego".

KURJA METROPOLITALNA WILEŃSKA

Podsekcja Liturgiczna.

Wilno, dn. 7 stycznia 1932 r.

Przygotowanie do „Dnia Liturgicznego".

1. Ponieważ „Dzień Liturgiczny" powinien się odbyć w każdym kościele parafjalnym lub zakonnym od połowy maja, czyli od Zielonych Świątek, przygotowanie należy rozpocząć od niedzieli mięsopustnej, czyli Sexagesima, tj. od 31 stycznia 1932 r.

W tym czasie należy wiernych za pomocą odpowiednich kazań i nauk przygotować do najbardziej owocnego wykorzystania „Dnia Liturgicznego". W tym celu należy omówić w kazaniach następujące tematy: *Niedz. Sexag.* — Co to jest publiczna modlitwa Kościoła? (liturgja w szerszem znaczeniu). Miejsce publicznej modlitwy (Kościół jego części i ich przeznaczenie). *Niedz. Quinquag.*—Ważniejsze sprzęty i szaty liturgiczne; osoby liturgiczne i ich uprawnienia. *Niedz. 1 postu.*—Księgi liturgiczne, język liturgiczny i prawa języków pospolitych w Kościele. *Niedz. 2 postu.*— Nabożeństwa kościelne: Nieszpory, Kompleta, Jutrznia i Godziny mniejsze. *Niedz. 3 postu.* — Msza św. jako Ofiara Nowego Testamentu, ustanowiona przez Chrystusa Pana; Msza św. jako odtworzenie niekrwawe Męki Zbawiciela. *Niedz. 3 postu.*—Skutki Ofiary Mszy św. w zastosowaniu do rozmaitych osób. *Niedz. 4 postu.*— Wykład Mszy św. od początku do Ofiarowania. *Niedz. 5 postu.*— Od Ofiarowania do Prefacji. *Niedz. przewod.*—Od Prefacji do Podniesienia. *Niedz. 2 po Wielkan.* — Od podniesienia do Komunji. *Niedz. 3 po Wielk.*—Od Komunji do końca. *Niedz. 4 po Wielk.* — Ceremonje sakramentów i benedykcyj. *Niedz. 5 po Wielk.* — Udział wiernych w nabożeństwie kościelnem. [1])

W naukach i kazaniach należy podawać praktyczne wskazówki, zmierzające do brania czynnego udziału w nabożeństwach.

2. Poza przygotowaniem ogólnem, mającem na względzie wszystkich parafjan, należy: 1-o Wybrać z pośród mężczyzn i niewiast większą liczbę osób, zależnie od liczebności parafji, nie stawiając tu granic, i tych należycie wyćwiczyć, by mogły odpowiadać przy Mszy św., jak czytanej tak i śpiewanej, jak rów-

---

[1]) Źródła do nauk: Obszerniejsze wykłady Katechizmu; X. Arcb. Nowowiejski „Ceremonjał Parafjalny"; X. Noiszewski „Liturgja Rzymska"; X. Łunkiewicz „Wykład Obrzędów"; X. Parsch „Kazania o Mszy św."; oraz podręczniki szkolne do nauki liturgji. D. Gaspar Lefebure O. S. B. „Liturgja — jej podstawowe zasady"; „Nauki Katechizmowe autora dzieła — Kazania o Męce Pana Jezusa Chrystusa" t. I—II o Łasce Bożej i t. III o Przykazaniach.

nież przy Jutrzni i Nieszporach, oraz śpiewać „Kyrie", „Gloria", „Credo", „Sanctus", „Benedictus" i psalmy przy Officium Divinum; 2-o dobrać i odpowiednio wyszkolić ministrantów do posługiwania przy funkcjach liturgicznych.

Wybór powyższy opierać na dziatwie szkolnej oraz zrzeszeniach parafjalnych i religijnych.

W przygotowaniu należy zwracać baczną uwagę, by odpowiednio objaśnić jak znaczenie funkcji, tak i treść odpowiednich tekstów i modłów.

3. Ponieważ w „Dniu Liturgicznym" chodzi nie o samo tylko pouczenie, lecz i o skorzystanie z tego, co liturgija, w myśl Kościoła, wiernym daje, przeto należy, o ile można, najwięcej przygotować ludzi do przyjęcia tego dnia przy Mszach św. Komunji św.

Należy również na „Dzień Liturgiczny" przyozdobić, o ile się da, kościół, unikając wszakże ozdób i kwiatów papierowych jak również przesady w ilości światła, zwłaszcza zaś świec stearynowych. Najlepiej będzie, gdy na wielkim ołtarzu w czasie Mszy czytanych z udziałem wiernych będzie się paliło dwie lub cztery świece woskowe, w czasie zaś Mszy śpiewanej, Jutrzni i Nieszporów — od sześciu do dziesięciu świec. Należy też unikać, by w czasie Jutrzni i Mszy św., odprawianych przy wielkim ołtarzu, nie odprawiano Mszy przy ołtarzach bocznych, by nie odwracać uwagi obecnych od funkcyj liturgicznych.

By dać możność brania udziału w śpiewie i recytacjach liturgicznych większej liczbie wiernych, śpiewaków jak i przygotowane do odpowiadania i recytowania osoby należy umieścić tuż przy balustradzie, przed prezbiterjum, tak jednak, by nie zasłaniały ołtarza, oraz podzielić je na dwa chóry (męski i żeński, lub męski i dziecięcy).

Należy również zawczasu sprowadzić w większej ilości potrzebne druki do śpiewania i recytowania Mszy i psalmów nieszpornych i Jutrzni; druki te można będzie zdobyć za pośrednictwem Podsekcji Liturgicznej (Kurja Metropolitalna).

Porządek „Dnia Liturgicznego".

PW-ni Księża Dziekani, po porozumieniu się z WW. Księżmi kondekanalnymi, zawczasu ułożą kolejność „Dni Liturgicznych" w poszczególnych kościołach w dekanatach, lub nawet łącznie z innemi dekanatami, i wyznaczą z pośród siebie księży do obsługi każdego kościoła, należy bowiem mieć na względzie, że w każdym kościele powinny być tego dnia 3 Msze św. — dwie czytane, a jedna śpiewana. Ułożony w ten sposób porządek PWW. Księża

Dziekani zechcą przesłać w pierwszych dniach maja do Podsekcji liturgicznej (Kurja Metropol.). W każdym kościele „Dzień Liturgiczny“ należy zapowiadać przez trzy niedziele zgóry z ambony.

1. „Dzień Liturgiczny“ rozpoczyna się Nieszporami w sobotę, ew. w wigilję święta. Te Nieszpory będą jakby repetycją generalną „Dnia“. Godzina dowolna.

2. O godz. 7 w sam „Dzień“ — krótkie pouczenie o dzwonieniu na „Anioł Pański“ oraz o Jutrzni i godzinach kanonicznych na przykładzie „Godzinek“. Invitatorium, Psalmy w Jutrzni (trzeci Nokturn) i *Te Deum* śpiewa przygotowany zespół.

3. O godz. 8 — krótkie pouczenie o treści Mszy św. (części zmienne) i Msza św., w czasie której jeden z kapłanów z ambony odczytuje cały tekst Mszy św. po polsku (lub po litewsku), dając krótkie wyjaśnienia poszczególnych części Mszy św. Po Prefacji do podniesienia można odśpiewać trzy razy „Święty, Święty“; po podniesieniu zaś do „Pater“ — „Niechaj będzie pochwalony“. W czasie Mszy św. — Komunja wiernych; lud może śpiewać pieśni eucharystyczne w języku polskim (lub litewskim).

4. O godz. $9^1/_2$ — krótkie wyjaśnienie Mszy św. i Msza recytowana przez specjalnie do tego przygotowany zespół, np. szkoły, stowarzyszenia młodzieży, chórzystów i t. p., w języku łacińskim. Recytuje się Ps. „Iudica“, „Kyrie“. „Gloria“, „Credo“, „Sanctus”, „Benedictus“, „Agnus Dei“, oraz wszelkie odpowiedzi. Lekcję, Ewangelję, Prefację, Kolektę, Sekretę, Postkomunję jeden z kapłanów odczytuje z ambony po polsku (lub po litewsku); Kanon w streszczeniu podaje kapłan z ambony również w języku polskim (lub litewskim) czyniąc odpowiednie uwagi. W czasie Mszy św. — Komunja wiernych; lud może śpiewać pieśni eucharystyczne w języku ludowym.

5. O godz. $10^1/_2$—krótkie pouczenie o aspersji, procesji, potem aspersja, procesja, śpiew „Padnijmy na twarz“, Msza św. śpiewana z asystą. Kazanie po Ewangelji (czytać Lekcję i Ewangelję) „O znaczeniu obrzędów kościelnych i potrzebie brania udziału przez wiernych w liturgji kościelnej“. Śpiew w czasie Mszy wykonuje jak najszerszy ogół na kościele pod dyrekcją organistów. W czasie Mszy św. — Komunja wiernych. Śpiew przy Komunji po łacinie. Po Mszy św. Suplikacje coram S-mo Sacr. in pyxide, modlitwy za Ojczyznę i Prezydenta.

6. O godz. 2 ppłud. — krótkie przemówienie o Nieszporach. Nieszpory (de Beata lub de Sanctissimo *ritu simpl.)* śpiewa lud (Psalmy, *Magnificat,* Antyfonę Maryańską). Po Nieszporach błogosławieństwo uroczyste Najśw. Sakramentem. *Tantum ergo* śpiewa lud.

7. O godz. 3—4 ppłud. — zebranie w sali lub na cmentarzu. Należałoby do tego przygotować kilka śpiewów i jedną lub dwie deklamacje. Porządek zebrania: zagajenie (proboszcz), wybór przewodniczącego, przemówienie przewodniczącego (świecki), referat (Trzeba mieć kilka referatów, żeby w sąsiadujących parafjach nie było powtarzania; tematy referatów mogłyby być takie: „Czego nas uczą obrzędy i modlitwy kościelne“, albo „Początek i rozwój obrzędów kościelnych“, albo „Udział wiernych w czynnościach liturgicznych“, albo „Rozróżnienie nabożeństw liturgicznych od pozaliturgicznych“ lub t. p.), który należy zakończyć szeregiem praktycznych wniosków, któreby można wprowadzić w życie. Po referacie — deklamacje, śpiew i zakończenie przemówieniem przewodniczącego.

Ponieważ „Dzień Liturgiczny“ musi nosić charakter nietylko instrukcyjny, lecz i modlitewny, nietylko pedagogiczny, lecz i mistyczny, należy prowadzić go w odpowiednim, podniosłym nastroju, jak w przemówieniach, tak i w ceremonjach, oraz przez spowiedź przygotować większą liczbę osób do Komunji św.

Ref. do spraw liturgicznych.

Instrukcja do urządzenia „Dnia Śpiewu Religijnego“.

KURJA METROPOLITALNA WILEŃSKA

Wilno, dnia 7 stycznia 1932 r.

Doniosłe jest znaczenie śpiewu kościelnego w życiu religijnem i liturgicznem. Wymownie to stwierdza wielowiekowe doświadczenie Kościoła katolickiego. To też „Dzień Śpiewu Religijnego“ ma być tak urządzony i przeprowadzony, aby on był pierwszym z bardzo wielu, wielu następnych „Dni“ takich, żeby on zapoczątkował stały ruch ku podniesieniu i rozpowszechnieniu śpiewu kościelnego w całej archidiecezji wileńskiej, ma on poruszyć szerokie masy katolickie w kierunku muzyki kościelnej i zachęcić je do udziału czynnego.

Przez trzy niedziele, poprzedzające „Dzień Śpiewu“, należy wygłosić kazania na tematy: 1. Śpiew religijny jako modlitwa. 2. Śpiew liturgiczny i ludowy. 3. Udział wiernych w śpiewie kościelnym, śpiew religijny po domach.

Program „Dnia Śpiewu“ ma obejmować całokształt śpiewów, używanych w nabożeństwie w dni niedzielne i powszednie, a mianowicie:

1. O godz. 7 ogół wiernych, zebranych w kościele, odśpiewa „Kiedy ranne wstają zorze“, a następnie „Godzinki“. Pożądaną jest rzeczą, aby na „Dzień Śpiewu“ wystąpić możliwie jaknajuro-

czyściej z „Godzinkami“, żeby to wywarło wrażenie pociągające. Przed odśpiewaniem „Godzinek“ bardzo wskazane jest przemówienie na temat „Godzinek“ i zachęta obecnych, ażeby w tym śpiewie brali wszyscy udział, żeby śpiewali z książeczek, a nie z pamięci, żeby przekonani byli, iż pobożnie śpiewając z innymi, skuteczniej i lepiej się modlą, niż oddając się modlitwie prywatnej. Wielce pożyteczny jest udział w śpiewie „Godzinek“ dziatwy szkolnej i młodzieży. Nauczycielstwo szkół powszechnych może się wiele przyczynić do podniesienia śpiewu religijnego wogóle, a więc i „Godzinek“. W miastach, gdzie zwykle odprawia się wiele Mszy, „Godzinki“ mogą być odśpiewane podczas Prymarji.

2. O godz. 8 — Msza św. czytana, a podczas tej Mszy następujące pieśni: a) „Kto się w opiekę“ — do podniesienia,
b) „U drzwi Twoich“ — po podniesieniu,
c) „Serdeczna Matko“ lub „Zdrowaś Maryo“ na zakończenie.

W parafjach litewskich odpowiednie śpiewy po litewsku.

3. O godz. 9 — śpiew Różańca możliwie przez wszystkich obecnych w kościele.

4. O godz. 10 1/2 — aspersja i procesja, podczas której spiew „Boże w dobroci“. Przed Sumą śpiew „Padnijmy na twarz“.

5. W czasie Sumy śpiew chóralny, może być „Missa de Angelis“, oczywiście, w miarę możliwości, odśpiewana przez wszystkich obecnych w kościele i do tego wszędzie dążyć mamy systematycznie. (Należy przyzwyczajać lud do śpiewu chóralnego stopniowo, zaczynając od odpowiedzi „Amen“, „Et cum spiritu tuo“ i t. d., a następnie przejść do części stałych „Kyrie“, „Gloria“, „Credo“, pozostawiając samemu organiście wykonywanie tylko części zmiennych). „Supplikacje“ po Sumie lub wcześniej, według utartego zwyczaju.

6. O godz. 14 1/2 — Nieszpory; należy też dążyć, aby cały lud uczęstniczył w śpiewie psalmów, *Magnificat* i antyfony końcowej. Psalmy mogą być stale śpiewane o Matce Boskiej lub o Najśw. Sakr.

O druki potrzebne można się zwracać do Podsekcji Liturgicznej w Kurji Metropolitalnej Wileńskiej.

7. O godz. 15 1/2 — Akademja Śpiewu Religijnego.

Program: a) Hasło „Śpiewaj ludu“,
b) Referat o ważności śpiewu w życiu Kościoła.
c) Śpiew na głosy „Ach mój Niebieski Panie“ Szamotulskiego.
d) „Bogarodzico“ — unisono.
e) „My chcemy Boga“, unisono lub na głosy.
f) Śpiew „Boże coś Polskę“.

Uwaga: Odpowiednie śpiewy litewskie w parafjach litewskich.

Kursy przeszkolenia dla pp. Organistów: I — w Wilnie 16, 17, 18 i 19 lutego r. b. II — w Święcianach 23, 24, 25 i 26 lutego r. b. III — w Białymstoku 1, 2, 3 i 4 marca r. b. i IV — w Grodnie 8, 9, 10 i 11 marca rb., wielce dopomogą do należytego przeprowadzenia „Dnia Śpiewu“ we wszystkich parafjach.

Podsekcja Liturgiczna chętnie będzie służyć pomocą we wszystkich wątpliwościach.

Wilno, 7.I. 1932 r. *Ref. do spraw liturgicznych.*

Dekret o ustanowienie Sekcji wiary, kultu (liturg.) i moralności w Kurji Metropolitalnej.

ROMUALDUS JAŁBRZYKOWSKI
Dei et Sanctae Sedis Apostolicae gratia
ARCHIEPISCOPUS-METROPOLITA VILNENSIS
S. Th. M.

Ad mentem can. 373 C. I. C. et stat. 152 Synodi Nostrae Archidioecesanae, praesentium tenore instituimus ac pro instituta habemus in Curia Nostra Metropolitana Sectionem Fidei, Cultus ac Morum.

Sectionis huius erit rem totam iuxta praescripta stat. 152 supramemorati expedire, praesertim vero rem liturgicam, cantus et musicae sacrae, iuxta praescripta Sacrorum Canonum, legum liturgicarum ac legitimarum consuetudinum archidioesesis nostrae, rite promovere.

Sectio haec constabit Directore et Consiliariis a Nobis nominatis et negotia sua adimplebit in Curia Metropolitana tamquam eius officium iuxta Instructionem curialem.

Decretum vim sortitur a die promulgationis.

Datum in Nostra residentia Vilnensi die 9 Januarii 1931 a.

Nr. 5447. *† Romualdus,*
(L. S.) Archiepiscopus-Metropolita.

Rocznice Ojca Świętego.

ARCYBISKUP-METROPOLITA WILEŃSKI
Wilno, dnia 10.I. 1932 r.

Do Wielebnego Duchowieństwa archidiecezji wileńskiej.

W roku bieżącym, 6 lutego, upływa dziesięć lat od chwili obioru Ojca św., Piusa XI, na Stolicę Apostolską. Słuszną zewszechmiar jest rzeczą, abyśmy tę rocznicę obchodzili jak najuroczyściej nietylko przez nabożeństwo kościelne (Msza św. z odpowiedniem kazaniem, *Te Deum laudamus*), ale i przez urządzenie akademji na cześć Ojca św., dla zaznaczenia naszej

łączni i przywiązania do Stolicy Piotrowej i Namiestnika Chrystusowego.

Urządzeniem Akademji we wszystkich parafjach zajmą się, pod kierownictwem Wielebnych Księży Proboszczów i ich Zastępców, Księży Prefektów lub Księży Wikarych, organizacje Akcji Katolickiej, którą Ojciec św. od początku swych rządów zawsze tak serdecznie zaleca i popiera. Uroczystość tę należy obchodzić w samą rocznicę wyboru, 6 lutego, lub w rocznicę koronacji, 12 lutego, albo w niedziele po tych dniach następujące.

Wileński Archidiecezjalny Instytut Akcji Katolickiej (Metropolitalna 1) chętnie będzie służył w razie potrzeby radą i pomocą w sprawie urządzenia i obchodu tej uroczystości.

† Romuald abp.

Rozkład wizytacji kanonicznej JE. Ks. Arcybiskupa-Metropolity w r. 1932.

KURJA METROPOLITALNA WILEŃSKA.

Wilno, dn. 29. XII. 1931 r.

11. IV.	godz.	7-a	rano	kościół	parafjalny	św. Jana w Wilnie.
12. IV.	„	7-a	„	„	„	św. Teresy w Wilnie (Ostrobramski).
13. IV.	„	7-a	„	„	„	Świętego Ducha w Wilnie.
14. IV.	„	7-a	„	„	„	Wszystkich Świętych w Wilnie.
15. IV.	„	7-a	„	„	„	św. Franciszka Ser. (Pobernardyński) w Wilnie i kościół św. Anny.
16. IV.	„	7-a	„	„	„	św. Rafała Arch. w Wilnie.
17. IV.	„	7-a	„	„	„	św. App. Filipa i Jakóba w Wilnie.
18. IV.	„	7-a	„	„	„	św. App. Piotra i Pawła w Wilnie.
19. IV.	„	7-a	„	„	„	Najśw. Serca Jezusowego w Wilnie.
20. IV.	„	7-a	„	„	„	Niep. Poczęcia N. M. P w Wilnie.
25. IV.	„	$14\frac{1}{2}$		„	„	Szudziałów.
„	„	$17\frac{1}{2}$		„	„	Krynki.
26. IV.	„	9-a	rano	„	„	Usnarz.
„	„	14		„	„	Mała-Brzostowica.
„	„	18		„	„	Wielka-Brzostowica.
27. IV.	„	7-a	rano	„	„	Werejki.
„	„	11	„	„	„	Repla.
„	„	16		„	„	W-Eysymonty.
28. IV.	„	7-a	rano	„	„	Zaniewicze.
„	„	11	„	„	„	Łunna.
„	„	17		„	„	Mikielewszczyzna.
29. IV.	„	7-a	rano	„	„	Mosty.
„	„	12		„	„	Różanka.
„	„	23	Powrót do Wilna.			
3. V.	godzina	12		kościół	parafjalny	Cudzeniszki.
„	„	16		„	„	Murowana-Oszmianka.
4. V.	„	11		„	„	Soły.
4. V.	„	16		„	„	Daukszyszki.
6. V.	„	11		„	„	Gudohaje.

8. V.	godzina	9	kościół	parafjalny	Podborze.
"	"	15	"	"	Butrymańce.
9. V.	"	7	"	"	Werenowo.
"	"	12	"	"	Hermaniszki
"	"	17	"	"	Ossowo.
10. V.	"	7	"	"	Żyrmuny.
"	"	12	"	"	Krupa.
"	"	17	"	"	Trokiele.
11. V.	"	6	"	"	Gieranony.
"	"	11	"	"	Dziewieniszki.
"	"	15	"	"	Konwaliszki.
12. V.	"	7	"	"	Bieniakonie.
"	Powrót do Wilna.				
16. V.	godzina	$11^{1}/_{2}$	kosciół	parafjalny	Roś.
"	"	17	"	"	Wołpa.
17. V.	"	7	"	"	Piaski i Zelwiany.
"	"	12	"	"	Strubnica.
"	"	17	"	"	Rohoźnica.
18. V.	"	7	"	"	Krzemienica
"	"	13	"	"	Zelwa.
"	"	18	"	"	Międzyrzecz.
19. V.	"	7-a	"	"	Podorosk.
"	"	$11^{1}/_{2}$	"	"	Łysków.
"	"	17	"	"	Porozów.
20. V.	"	9	"	"	Łopienica.
"	"	15	"	"	Hniezno.
21. V.	"	8	"	"	Szydłowice.
"	"	15	"	"	Mścibów (konsekr. kościoła).
22. V.	"	16	"	"	Świsłocz.
23. V.	"	6	"	"	Jałówka.
"	"	13	"	"	Narewka.
"	"	18	"	"	Białowieża
24.V.	Powrót do Wilna.				
29. V.	godzina	$10^{1}/_{2}$	kościół	parafjalny	Skrzybowce.
"	"	15	"	"	Żołudek.
30. V.	"	6	"	"	Iszczołna.
"	"	10	"	"	Lack.
"	"	14	"	"	Dziembrów i Ostryna.
"	"	18	"	"	Nowy Dwór.
31. V.	"	6	"	"	Sobakińce.
"	"	10	"	"	Zabłocie.
"	"	15	"	"	Wasiliszki.
"	"	18	"	"	Wasiliszki Stare.
1. VI	"	7	"	"	Wawiórka.
"	"	$11^{1}/_{2}$	"	"	Białohruda.
"	"	16	"	"	Nieciecz.
2. VI.	"	7	"	"	Bielica.
"	"	11	"	"	Jelna.
"	"	16	"	"	Minojty.
"	"	23	Powrót do Wilna.		

5 VI.	godzina	9	kościół	parafjalny	Krewo.
„	„	13	„	„	Boruny.
„	„	18	„	„	Holszany.
6. VI.	„	6	„	„	Graużyszki.
„	„	11	„	„	Narwiliszki.
„	„	15	„	„	Surwiliszki.
„	„	18	„	„	Traby.
7. VI.	„	8	„	„	Sobotniki.
„	„	14	„	„	Lipniszki.
8. VI.	„	6	„	„	Kirjanowce.
„	„	9	„	„	Gawja.
„	„	12	„	„	Dudy.
„	„	16	„	„	Łazduny i Bakszty.
9. VI.	„	8	„	„	Bohdanów.
„	„	12	„	„	Wiszniew.
„	„	18	„	„	Wołożyn.
10. VI.	„	7	„	„	Chołchła.
„	„	11	„	„	Oborek.
„	„	14	„	„	Horodziłowo.
„	„	18	„	„	Zabrzezie.
11. VI.	„	7	„	„	Łosk.
„	„	11	„	„	Bienica.
„	„	17	„	„	Smorgonie.
12. VI.	„	7	„	„	Węsławienięta.
„	„	10	„	„	Żuprany.
„	„	20	Powrót do Wilna.		

X. A. Sawicki
Kancl. Kurji.

RUCH PERSONALNY.

Na mocy zarządzenia JE. Księdza Arcybiskupa - Metropolity w składzie osobistym Duchowieństwa zaszły następujące zmiany:

Ks. Stanisław Bartoszewicz, mianowany na wikarego w Widzach, zwolniony z nowego stanowiska na własną prośbę 2.I.32 Nr. 5357.

Ks. Kan. Leon Żebrowski mianowany przewodniczącym Sekcji wiary, Kultu i obyczajów 9.I.32 Nr. 5448.

Ks. Prof. dr. Henryk Hlebowicz sekretarzem Sekcji 9.I.32 Nr. 5454.

Ks. Prob. St. Nawrocki radcą Sekcji 9.I.32 Nr. 5450.

Ks. Kan. Antoni Cichoński przewodniczącym podsekcji Kultu 9.I.32. Nr. 5449.

Ks. Prof. Jan Ostrejko sekretarzem podsekcji Kultu 9.I.32 Nr. 5451.

Ks. dr. Antoni Lewosz radcą podsekcji 9.I.32 Nr. 5452.

Ks. Prof. dr. Walenty Urmanowicz przewodniczącym podsekcji do spraw śpiewu i muzyki kościelnej 9.I.32 Nr. 5453.

Ks. Kan. Jan Kretowicz radcą podsekcji 9.I.32 Nr. 5455.

Ks. Prefekt Władysław Kisiel radcą podsekcji 9.I.32 5456.

P. prof. Władysław Kalinowski, organista katedralny, radcą podsekcji 9.I.32 Nr. 5457.

X. A Sawicki
Kan. Kurji.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

KRONIKA KOŚCIELNA.

I. Archidiecezjalna.

Czynności JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity.

Pod koniec grudnia i w pierwszych dniach stycznia rb. JE. Ksiądz Arcybiskup - Metropolita wizytował Zgromadzenia zakonne w m. Wilnie.

W czasie Świąt Arcypasterz odprawił uroczystą Pasterkę o północy w Bazylice Metropolitalnej, oraz Nieszpory uroczyste na zakończenie starego roku i Mszę św. o północy na Nowy Rok, jak również uroczystą Sumę z poświęceniem złota, kadzidła i miry w dzień Trzech Króli.

II. Krajowa.

Protesty przeciwko nowemu projektowi prawa małżeńskiego.

Katol. Ag. Prasowa skrupulatnie podaje protesty przeciwko nowemu projektowi prawa małżeńskiego. Widzimy tam głosy nietylko ze wszystkich diecezyj, jak również emigracji polskiej ze wszystkich zakątków świata, lecz nadto poszczególnych zrzeszeń społecznych, kulturalnych i oświatowych jak starszego społeczeństwa, tak również stowarzyszeń młodzieży. Głosy te świadczą, że pomimo znacznej apostazji od wiary i norm ludzkich w życiu, zdrowsza część społeczeństwa pozostaje wierną Bogu i kulturze. Czy tylko ona zwycięży? Wszak każdemu wiadomo, że gminy już otrzymały polecenia rejestracji aktów stanu.

Tydzień Propagandy Trzeźwości.

Dorocznym zwyczajem, w dniach od 1-go do 8-go lutego 1932 r. odbędzie się staraniem Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej. Tydzień Propagandy Trzeźwości. Hasło tegorocznego Tygodnia brzmi. „Przez Trzeźwość do odbudowy gospodarczej“. Poznań siedziba centrali Ligi, ponadto urządza jednodniowe kursy przeciwalkoholowe i to 17. I. dla młodzieży żeńskiej, a 20. I. dla młodzieży męskiej. Adres Ligi: Poznań, Al. Marcinkowskiego 16.

III. Zagraniczna.

Ojciec św. do Kardynałów.

Odpowiadając na życzenia świąteczne kolegjum Kardynałów, Ojciec św. zwrócił uwagę na prześladowania, którym podlega Kościół w Rosji, Meksyku i Hiszpanji, jak również na straszliwe skutki kryzysu gospodarczego i przewlekłego bezrobocia. Przechodząc do innej materji, Ojciec św. zwrócił uwagę na kilka enuncjacyj swoich w ciągu roku ubiegłego, jak np. orędzie przez radjo, wydanie całego szeregu encyklik i t. p.

Dar jubileuszowy Ojcu św.

W tym roku wypada 10-lecie pontyfikatu Ojca św. Jako dar jubileuszowy *Ossevatore Romano* niemal w każdym numerze podaje wykaz składek na rzecz ofiar kryzysu gospodarczego i bezrobocia. Składki te płyną na skutek odezwy Ojca św. „Nova impendet“, i trzeba przyznać, że są znaczne, jak dotąd przeważnie z Rzymu i Włoch.

Drukowano za zezwoleniem
JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity.

Redaktor i Wydawca:

Ks. LEON ŻEBROWSKI
Kan. Kapit. Metropol.